

KULGI TIPLARI VA KULGI PSIXOLOGIYASINING BADIY ASARDAGI IFODALARI.

Xaitov Xamza Axmadovich
Bux DPI. F.f.f.d. (PhD), dotsent

Annotatsiya: *Maqolada xalq maydon kulgisining paydo bo'lish omillari va taraqqiyot tamoyillari, kulgi san'atining badiiy adabiyotga kirib kelish masalasi ilmiy-nazariy tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *Xalq kulgisi, universal, samimiy tafakkur shakli, ijtimoiy hayot, shaxsiy va xususiy tipik hodisalar, salbiylik, murojaat qilish, kulgili bo'lish, tarix va uning vakillari, odamlar, shohlar, sarkardalar, qahramonlar, kulgili soha, tor va o'ziga xoslik.*

KIRISH

Badiiy adabiyot musiqa san'atiga xos bo'lgan tovush va ohang imkoniyatlaridan ham, rassomlik san'atida qo'llanadigan rang va tasvir usullaridan ham, ilm-fan sohasidagi kuzatish, tanlash, baho berish, tahlil etish, xulosa chiqarish kabi prinsiplardan ham foydalanishi mumkin. Lekin xalqning yurak ohanglariga benihoya mos bo'lgan folklor adabiyoti ta'sirida yozilgan zamonaviy o'zbek adabiyoti namunalarida lutfu nazokat beqiyosdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Avvalo, xalq kulgisi qanday paydo bo'ldi? Hukmdor- shohlarning davlat boshqaruv tizimi marosim va marosimlardan tashqarida, ulardan majburan chiqarib yuborilgan shov-shuv, kulgi va hazilni qonuniylashtirish zarurligiga olib keldi va badiiy adabiyotda kulgiga asoslangan janrlarning paydo bo'lishi uchun zamin yaratdi. A. N. Veselovskiy o'zining Rable haqidagi maqolasida hazilning ijtimoiy ahamiyatini quyidagicha tavsiflaydi: "O'rta asrlarda masxaraboz ob'ektiv mavhum haqiqatning huquqdan mahrum tashuvchisi bo'lgan".⁶ Xalq kulgisi ming yillar davomida qahqaha va xalq-bayram kulgi shakllari bag'rida shakllanib, himoyalangan. Kulgi dunyoni o'zining maksimal quvnoq va hushyor xususiyati bilan yangicha ochib berdi. Vaqt o'tishi bilan xalq maydonidagi bu tasvirlar saroy tomoshalariga ko'chib o'tdi va bu yerda ularning uslubi va tushunchasi ham shunga yarasha o'zgardi, albatta ("Mehrobdan chayon", "Qiziqalar" fasli nazarda tutilgan H.H.). Qadimda G'arb mamalakatlarida keng nishonlangan "valintin" bayramlarida ham maydon tomoshalari, masxarabozlik karnavallari, kulgi an'analari namoyish qilingan. Mixail Baxtinning ta'kidlashicha, O'rta asrlarning boshqa barcha oddiy diniy bayramlarida, biz kirish qismida aytib o'tganimizdek, kulgi har doim bayramning folklor-kvadrat tomonini tashkil qilish orqali ma'lum bir ozmi-ko'pmi rol o'ynagan. Qadimgi an'ana Pasxa

⁶ Veselovskiy A.N. «Izbranniye stati» L. 1939.ctr-441-442.

kunlarida, hatto cherkovda ham kulgi va bepul hazillarga ruxsat berilgan. Minbardan ruhoniyy bu kunlarda o'zi turli xil hikoyalar va hazillarga ruxsat bergan, shuning uchun uzoq ro'za va tushkunlikdan so'ng, quvnoq qayta tug'ilish kabi, quvnoq kulgi matnlar o'qilgan. Bu kulgi "Pasxa kulgi" deb nomlangan. Bu hazil va quvnoq ertaklar asosan moddiy va jismoniy hayotga bag'ishlangan, ular karnaval tipidagi hazillar edi."Pasxa kulgi"sidan tashqari, "Rojdestvo kulgi"si an'anasi ham mavjud edi. Agar Pasxa kulgisi, asosan, va'zlarda, kulgili hikoyalarda, latifalar va hazillarda amalga oshirilgan bo'lsa, unda Rojdestvo kulgisi - kulgili qo'shiqlarda ifodalangan. Ammo xalq maydon kulgi madaniyati, mohiyatiga ko'ra, umummilliy hisoblanadi. Yillar mobaynida rivojlanib kelgan kulgi haqiqati hammani qamrab oldi va unga hech kim qarshilik ko'rsata olmadi. O'rta asrlarning ulkan parodik adabiyoti bevosita yoki bilvosita xalq-bayram kulgi shakllari bilan bog'liq. Mazlum xalqning orzu-istak, umidlari bilan mutanosib holda muqallidlar, masxarabozlar, qiziqchilarning tilidan aytiladigan hangomalar sayllarda ommalasha boshladi. Biroq, bu g'alaba faqat vaqtinchalik, bayramona edi, u yana qo'rquv va zulmning kundalik hayoti bilan davom etdi, ammo inson ongining bu bayramona bo'shliqlaridan dunyo va inson haqidagi yana bir norasmiy haqiqat shakllandi. Bu kulgining badiiy ifodalash masalasi edi. Mana shu ma'naviy va ruhiy istirob tufayli xalq kulgisi badiiy asarlarda aks-sado bera boshladi. Chunki hajviyot, mutoyiba, kulgi ijtimoiy hayotni aks ettirar ekan, undagi illatlar, salbiy voqea yoki faktlarni oddiy qayd etmaydi, balki uning mohiyatini ochib berishi shart. Ammo shunga qaramay, u allaqachon asarga kirgan va ma'lum darajada o'z tasvirlarini mavhum axloqiy va'zning qandaydir ko'ngilochar ilovasiga aylantirgan. Bu kulgini qayta ko'rib chiqish jarayoni faqat keyinchalik, janrlar ierarxiyasining o'rnatilishi va bu ierarxiyada kulgining o'rnini bilan chambarchas bog'liq holda sayqal topib boradi. Bu hodisa badiiy adabiyotda hajvni umumlashtirish, tipiklashtirish orqali obrazlar, tiplar, hajviy xarakterlar yaratish asosida amalga oshiriladi. Kulgi moddiy va jismoniy lahza, kamaytiruvchi va tiklovchi prinsip sifatida ayniqsa mahalliy tabiatga ega bo'lgan. Xalq kulgi san'ati ta'siri ostida vujudga kelgan asarlarda yuqoridagi kabi aniq umumlashma va umumlashma- to'qima obrazlar bilan birgalikda badiiy ijodning mukammal unsuri bo'lgan hajviy tiplar ham mavjud:

“Qoravoy hamon cho'miladi. Qiztaka ko'zoynakli otinoyining raqamini izlaydi.”Kechirasiz, raqamini bering”.Ko'zlaridan tashnaligi bilinib turibdi mehr-muhabbatga. Telefonchi telefonini o'padi, silaydi, peshanasiga qo'yganча bir daqiqagina uxlaydi.so'ng yana o'yin va internet dengizigz sho'ng'iydi”.⁷

Badiiy matndagi “Qoravoy”, “Qiztaka”, “Telefonchi”kabi hajviy tiplar yuqoridagi obraz turlaridan shu bilan farq qiladiki, unda ma'lum bir sinf, ijtimoiy tabaqa yoki guruh kishilariga tegishli bo'lgan belgilar bilan bir qatorda bu obrazning o'ziga tegishli bo'lgan shaxsiy xususiyatlar ham keng ifoda etiladi.O'quvchining ko'z oldida ham

⁷ Jovliyev J. “Qo'rqma”. Roman. Toshkent. Nihol. 2020. B-130.

butun bir ijtimoiy tabaqaga mansub xususiyatlarni tashuvchi, ham jonli insonga xos bo'lgan fe'l-atvorli odam obrazi gavdalanadi. Bunda ikki tomon shaxsiy va umumiy sifatlar uyg'unlashgan bo'ladi. Yani umumiylik yakkalik orqali ochiladi. Hajviy tip-xarakter yaratish hiyla murakkab adabiy-ijodiy muammo bo'lib, yozuvchidan hayotni chuqur bilishni, katt mahoratni talab qiladi.

“Meshpolvon odatdagidek maqtanib yuborganini o'zi bilmay qoldi:

-Tashvishlanmang, lo'li xola, biron yil yonimda yursa, suvda baliqni quvib ushlaydigan qip qo'yaman. Ana, Go'ro'g'li boboning chevarasi menga qo'shilib, kam bo'ptimi?”⁸

Keltirilgan badiiy matndagi “Meshpolvon”, “Lo'li xola”, “Go'ro'g'li bobo”kabi obrazlar orqali milliy xususiyatlarga xos kulgi tiplari yaratilgan. Kulgi tiplari ijtimoiy tabaqa yoki guruhga mansub bo'lgan ko'p kishilarning fe'l- atvorlarini, odat va turmush kechirish tarzlarini o'rganib, to'plab, ularning xarakterli tomonlarini yig'ib, shuningdek bir obrazgagina xos bo'lgan jonli, individual xususiyatlarini ham topib, uni tiriltirishi va estetik ifodalashi lozim. Aslida xalq og'zaki ijodida paydo bo'lgan kulgi an'analari o'zbek adabiyoti tuprog'ida qayta ishlangan va mustahkam ildiz otgan. Bunday ifoda natijasida mavhum tendentsiya grotesk tasvirning bu tabiatini muqarrar ravishda buzadi. U tortishish markazini tasvirning mavhum semantik, "axloqiy" mazmuniga o'tkazadi. Bundan tashqari, tendentsiya tasvirning moddiy asosini salbiy momentga bo'ysundiradi: mubolag'a karikaturaga aylanadi. Ammo bu erda bu jarayon faqat boshida. mavhum tendentsiya xizmatiga joylashtirilgan grotesk tasvirlar bu erda hali ham juda kuchli: ular o'zlarining tabiatini saqlab qoladilar va muallifning tendentsiyalaridan qat'iy nazar va ko'pincha ularga zid bo'lgan o'ziga xos mantiqni rivojlantirishda davom etadilar. Zero, xalq kulgisi juda yaxlit xususiyatga ega, butun hayotiy jarayonga, uning ikkala qutbiga (ijtimoiy-siyosiy, ma'naviy) tegishli bo'lib, unda tug'ilish va yangilanishning g'alabali ohanglari yangraydi. Ammo shunga qaramay, u allaqachon zamonaviy o'zbek adabiyoti namunalari tarkibiga singgan, kirgan va ma'lum darajada o'z tasvirlarini mavhum axloqiy va'zning qandaydir ko'ngilochar ilovasiga aylantirgan. Bu kulgini qayta ko'rib chiqish jarayoni faqat keyinchalik, janrlar ierarxiyasining o'rnatilishi va bu ierarxiyada kulgining o'rni bilan chambarchas bog'liq holda yuksalish va estetik taraqqiyot qilish bosqichidadir.

.Xalqimizning to'yu tomoshalarida, bayramlarda latifago'y, masxaraboz va askiyachilarning aytishuvlarida, o'z asarlarida ko'targan muammolar hamon bizning qarshimizda bo'y ko'rsatib turgani badiiy adabiyotimizda ijodkorlar tomonidan mahorat bilan estetik ifodasini topgan. Jahon romanchiligi an'analari maxsus o'rgangan M.M.Baxtin xalq maydon kulgi san'ati va madaniyati adabiyotda roman janrining shakllanishi va taraqqiyotiga poydevor bo'lib xizmat qilganligini alohida qayd

⁸ Obidjon Anvar. "Yengilmas Meshpolvon". Toshkent. Ziyo nashr. 2019. B-46.

etadi.⁹ Agar zamonaviy o'zbek romanlari shu jihatdan kuzatilsa, bu fikrning asosli ekanligi, ularda xalq kulgi san'atiga xos ayrim elementlar muhim o'rin tutishi oydinlashadi. Dunyo xalq kulgi madaniyatining ildizlari qadimgi yunon nazariy adabiyotlarida qayd etilgan "jiddiy-kulgili" janrlarga borib taqalishini, mimlar, masallar, bukolikalar, pamfletlar, memuarlar, suqrotona, lukiancha dialoglar uning tarkibiga kirishini, asosida xalq kulgi madaniyati yotuvchi ushbu qadimiy janrlar roman janri uchun poydevor bo'lganligi olimlarning tadqiqotlarida uchraydi.¹⁰ Kulgi chuqur dunyoqarash ma'nosiga ega, u butun dunyo, tarix, inson haqidagi haqiqatning eng muhim shakllaridan biridir; bu dunyoga alohida universal nuqtai nazar; dunyoni boshqacha ko'rish, lekin jiddiylkdan kam emas (ko'p bo'lmasa); shuning uchun katta adabiyotda kulgi ham xuddi jiddiylk kabi qabul qilinadi (bundan tashqari, umuminsoniy muammolarni qo'yadi); dunyoning ba'zi juda muhim jihatlari faqat kulgi uchun ochiqdir. Xalq kulgisi universal, samimiy tafakkur shakli bo'lib, u faqat ijtimoiy hayotning ayrim shaxsiy va xususiy tipik hodisalariga, salbiy tartibli hodisalarga murojaat qilishi mumkin, kulgili bo'lishi mumkin emas tarix va uning vakillari sifatida harakat qiladigan odamlar (shohlar, sarkardalar, qahramonlar); kulgili soha tor va o'ziga xosdir (xususiy va jamoat yomonliklari); dunyo va inson haqidagi muhim haqiqatni kulgi tilida aytish mumkin emas, bu yerda faqat jiddiy ohang mos keladi; shuning uchun adabiyotda kulgiga faqat shaxsiy odamlar va ijtimoiy quyi tabaqalar hayotini aks ettiruvchi past janrlarda o'rin beriladi; kulgi – yo yengil o'yin-kulgi, yoki yovuz va pastkash odamlar uchun ijtimoiy foydali jazo turidir. Fikrimizning dalili sifatida quyida tahlillarni keltiramiz: Atoqli yozuvchhi Omon Muxtorning "Ffu" falsafiy romanida o'zbek xalqiga xos psixologiya, millatimizning yashash tarzi, milliy urf-odatlar asosida ota-o'g'il Toshpo'lat va Toshtemir obrazlari badiiy ifodalanadi. Yozuvchi romanda xalq kulgi madaniyatining lof, latifa, askiyaga xos xisusiyatlaridan juda ko'p o'rinlarda foydalangan. Bosh qahramon Toshpo'latning xotirasi va uning o'g'li Toshtemirning xarakterini ta'riflashdanoq kitobxon xalq kulgisiga xos mutoyibani anglaydi:

"Otam o'lganlarida, englaridan arzimagan uch-to'rt so'm pul chiqdi. Qog'ozga o'rab, ip bilan bog'langan. Ochib qaradik. Bunday yozuv; "Meni ko'rgani kelgan kimdir buni tushirib qoldirgan, topib topshiringlar. Ishondim". Yana bir bosh qahramonga berilgan ta'rifni keltiramiz:

"Har qanday farzand otaga o'xshaydi, albatta. Lekin... Shunday kishilar borki, ular uchun bu o'xshashlik muhim ahamiyatga ega baxt, o'xshamaslik fojidadir. Dorbozning o'g'li dorboz bo'lmasa, u o'ladi. Cho'ponning o'g'li tayoqni tashlab qochsa, dala-dashtda "Cho'li iroq" yangraydi. Mulla Toshpo'lot bu toifaga kirmasa hamki, shunga yaqin, uning yetti pushti "otasining o'g'li" bo'lib kelgan edi. Boshqacha

⁹ Baxtin M.M. "Epos va roman" (Romanni talqin etish metodologiyasi haqida) Filologiya masalalari. 2005.5-son, b-239.

¹⁰ Baxtin M.M. "Romanda zamon va xronotop shakllari. Tarixiy poetikadan ocherklar. Rus tilidan Uzoq Jo'raqulov tarjimasini. Toshkent. Akademiya nashri. 2015. b-22.

bo'lishni tasavvur qila olmas edi".¹¹

Keltirilgan badiiy parchadan ayon bo'ladiki, zamonaviy o'zbek adabiyoti namunalarida kulgining ifodasi didaktik yo'nalish bilan bevosita bog'liq bo'lib, insonning har qanday illatini, ruhiy holatlarini fosh etishda adabiy estetik xususiyatlarga putur yetmaydi, aksincha, ularni to'ldiradi, qimmatini oshiradi. Toshpo'lot obrazi orqali ifodalangan satirik elementlar hech qachon kulmagandan kelib chiqqandek va quvnoq kulishni emas, balki g'azab va qayg'uni yoki, har qanday holatda zaif tabassumni ifoda etib kelgan. Asarda qahramonning jinnilik mavzusi uning atrofida har xil karnaval tojlari, qoralashlar, niqoblar va yolg'onlarning butun turkumini ochishga imkon beradi. Ushbu mavzu (qahramonning aqldan ozishi) dunyoning qolgan qismiga odatiy rasmiy tartibsizliklaridan chiqib ketishga va qahramonning karnaval jinniligiga qo'shilishga imkon beradi. . Toshmurod obrazida bu motivlar qanchalik zaiflashgan bo'lmasin, baribir ularda jonlanayotgan moddiy-tanaviy tip bilan xalq-bayram kulgi uchqunlari yonib turadi. . Ammo an'anaviy karnaval motivlari va tasvirlarining bu chuqurroq xususiyatlari bu erda deyarli muallifning irodasi va ongiga zid ravishda namoyon bo'ladi.

Zamonaviy o'zbek adabiyoti kulgiga o'ziga xos munosabatini, birinchi navbatda, o'zining adabiy faoliyati va adabiy baholari bilan ifodalaydi. Ammo kulgini dunyoqarashning universal shakli sifatida oqlaydigan nazariy mulohazalar bizga qadar qadimgi miflarda, mumtoz adabiyot, jadid davri adabiyotida juda ko'p ifodalangan. Yozuvchi Omon Muxtor milliy urf-odatlarimiz asosida "ota vasiyati", "ota merosi" kabi ijtimoiy hodisalarni tasvirlashda xalq kulgi madaniyatining boy merosidan o'z o'rnida mahorat bilan foydalangan. Toshpo'lotning otasidan na ma'naviy, na moddiy meros qolmaganligi, Mulla Toshpo'lotning o'zi va "yetti pushti "otasining o'g'li" bo'lib kelganligi" shu bilan birga hayotda "boshqacha bo'lishni tasavvur qila olmasligi", shu toifa odamlarning jamiyatimizda juda ko'p uchrashi kinoyali tarzda tasvirlanadi. Xalq maydon kulgi madaniyatining badiiy adabiyotga ta'siri millatning milliy xususiyatlarini badiiy ifodalash bilan bir qatorda ajdodlarimizga xos rasmiy madaniyat masalasi, ikkinchi tomondan yerli aholiga xos tubjoy, xalq madaniyatining alohida o'zaro ta'siriga asoslangan hodisa sifatida qarash imkonini beradi. Biz kinoya kulgisi deb qaragan holat aslida xalqimizning ma'naviy yuksak tuyg'ularini, o'ziga xos xarakterini ifodalaydi: "Meni ko'rgani kelgan kimdir buni tushirib qoldirgan. Topib topshiringlar. Ishondim". Mana shu jumlada tashqi tomondan kitobxon "qoldirgan merosi arziyas chaqa ekan" deya istehzoli kulgi tuyg'usini his qilsa, ikkinchi muhim jihati Sharq xalqlariga xos yuksak ma'naviy tarbiya- "omonatga xiyonat qilmaslik" falsafasi tasvirlangan. Shu o'rinda xalq kulgi madaniyatini badiiy adabiyotga ta'sirini o'rgangan yevropalik adabiyotshunos olim Yu.M.Feldmanning quyidagi fikrlarini keltirish joiz: "Qanchalik paradoksal tuyulmasin, yuqori(omonatga xiyonat

¹¹ Omon Muxtor. "Ffu". Toshkent. Sharq. 1997.b-6, 10.

qilmaslik) va past (arzimagan chaqa, u ham birovniki) badiiy tasvir o'rtasidagi munosabatni hisobga olmasdan turib, kulgi adabiyotining mohiyatini tushunib bo'lmaydi".¹² Obrazlar harakatida, shuningdek, personajlarning nutqlarida, oddiy odamlarning jamoat va shaxsiy faoliyatini ko'rsatma sifatida tasvirlash (Mulla Toshpo'lat bu toifaga kirmasa hamki), hajviy tasvirlar orqali hazilga yaqinlashsh, latifanamo kulgili lahzalarni ifodalash orqali yozuvchi xalq kulgi madaniyatining keng imkoniyatlaridan foydalanadi.

XULOSA

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash kerakki, bu dunyoda faqat yaxshilikni o'zi bilan hech narsaga erishib bo'lmaydi, ezgulikka biroz quvvat-gohida ayyorlik, gohida aldov, gohida zar, gohida zo'r-xullas, qulay bir vosita, qurol ham kerak bo'ladi. Mana shu ma'naviy qurol sifatida xalq kulgi madaniyati yozuvchiga keng imkoniyatlar eshigini ochib beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.Veselovskiy A.N. «Izbranniye stati» L. 1939.ctr-441-442.
2. Jovliyev J. "Qo'rqma". Roman. Toshkent. Nihol. 2020. B-130.
- 3.Obidjon Anvar."Yengilmas Meshpolvon". Toshkent. Ziyo nashr. 2019. B-46.
- 4.Baxtin M.M."Epos va roman"(Romanni talqin etish metodologiyasi haqida) Filologiya masalalari. 2005.5-son,b-239.
- 5.Baxtin M.M."Romanda zamon va xronotop shakllari. Tarixiy poetikadan ocherklar. Rus tilidan Uzoq Jo'raqulov tarjimasini. Toshkent. Akademnashr. 2015.b-22.
- 6.Omon Muxtor. "Ffu". Toshkent. Sharq. 1997.b-6, 10.
7. Lotman Yu.M."Tanlangan maqolalar".III jildli. II jild. Tallin. 1992-1993. B-231.
- 8.Hayitov H. A. Sharq mumtoz adabiyotida ohang talqini //Мировая наука. – 2019. – №. 8. – С. 3-5.
- Hayitov H. A. Literary influence and artistic image //Экономика и социум. – 2019. – №. 8. – С. 11-14.
- 9.Ahmadovich H. H., Amrulloevna S. D. XX ASR QISSACHILIGI TARAQQIYOTIDA FOLKLORNING LATIFA JANRI TA'SIRI //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – С. 302-304.
- 10.Ahmadovich H. H. Expression of Folklorisms in the Works of Ghafur Ghulam //European Journal of Life Safety and Stability (2660-9630). – 2022. – T. 14. – С. 101-105.
- 11.Ahmadovich H. H. et al. BOSHLANG 'ICH SINFLARDA O 'ZBEK QISSALARI TAHLILINING INNOVATSION USULLARI //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – С. 350-352.

¹² Lotman Yu.M."Tanlangan maqolalar".III jildli. II jild. Tallin. 1992-1993. B-231.

- 12.Ahmadovich H. H. et al. O 'RXUN-YENISEY BITIKLARIDA TALIM-TARBIYA TO 'G 'RISIDAGI FIKRLARNING YORITILISHI VA ULARNING TARBIYAVIY AHAMIYATI //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – C. 349-350.
- 13.Ahmadovich H. H. et al. IJODIY TOPSHIRIQLAR O 'QUV MOTIVLARINI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI VOSITASI SIFATIDA //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – C. 293-294.
- 14.Ahmadovich H. H. et al. BOSHLANG 'ICH TA'LIMDA O 'ZLASHTIRISH JARAYONINING PSIXO-DIDAKTIK ASOSLARI //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – C. 332-334.
- 15.Ahmadovich H. H. et al. O 'QUVCHILARNING BILUV FAOLLIGINI OSHIRISHGA QARATILGAN DARSDAN TASHQARI ISHLAR VA ULARNI TASHKIL ETISH METODIKASI //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – C. 343-345.
- 16.Ahtamovich H. H., Shixnazarovna J. A. O 'QUVCHILAR O 'ZLASHTIRISH DARAJALARINI TASHHISLASH //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – C. 306-309.
- 17.Ahmadovich H. H., Aminovna A. S. BOSHLANG 'ICH SINFI O 'QISH DARSLARIDA DIDAKTIK O 'YIN VA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – C. 100-102.
- 18.Ahmadovich H. H., Amrulloevna S. D. RUNN BITIKLARI AXLOQ VA VATANPARVARLIKNING YUKSAK NAMUNASI SIFATIDA //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – C. 248-250.
- 19.Ahmadovich K. H., Bahridinovna S. G. Development and practical application of acmeological technologies of student assessment diagnose //Asian Journal of Multidimensional Research. – 2022. – T. 11. – №. 6. – C. 141-145.
- 20.Ahmadovich K. H., Zokirovna Z. A. G. THE PROBLEM OF HUMAN EDUCATION AND MORALITY IN FOLKLORE //Gospodarka i Innowacje. – 2022. – T. 25. – C. 133-137.
- 21.Ahmadovich K. H., Nodirkulovna A. I. Theory of Fairy Tales in Primary Grades, The Nature of the Fairy Tale Genre //American Journal of Social and Humanitarian Research. – 2022. – T. 3. – №. 7. – C. 130-133.
- 22.Хайтов Х. Адабиётда кулгидан фойдаланиш анъанасининг асослари //Общество и инновации. – 2021. – Т. 2. – №. 3/5. – С. 49-52.
- 23.Хайитов Ҳ. А. ЛЎЛИ НОМИ БИЛАН БОҒЛИҚ ЛАТИФАЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ //Интернаука. – 2021. – №. 17-4. – С. 51-52.
- 24.Найитов Н. А. QUSHLARGA IBRAT-HAZRATI XIZR! //Интернаука. – 2020. – №. 12-3. – С. 72-73.

25. Khoja o'g'li T., Ahmadovich K. H. Advanced Characteristics of the Tradition of Using Uzbek Folk Humor Art in Written Literature // American Journal of Social and Humanitarian Research. – 2022. – Т. 3. – №. 9. – С. 1-4.

26. Khaitov H., Amonova S. ЎЗБЕК ҲИКОЯ ВА ҚИССАЛАРИДА КУЛГИ МАДАНИЯТИНИНГ ИЛДИЗЛАРИ // Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – Т. 1. – №. 2. – С. 140-144.

27. Ahtamovich H. H., Shixnazarovna J. A. O 'QUVCHILAR O 'ZLASHTIRISH DARAJALARINI TASHHISLASH // PEDAGOGS jurnali. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 306-309.

28. Axmadovich X. X. et al. ENG QADIMGI MA'RIFIY YODGORLIKLARNI O 'RGANISHNING AHAMIYATI // PEDAGOGS jurnali. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 281-285.

29. Xайитов X. A. ҒАФУР ҒУЛЮМНИНГ ХАЛҚ ЛАТИФАЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ МАҲОРАТИ // Academic research in educational sciences. – 2021. – Т. 2. – №. 3. – С. 679-687.